

Madame de Tigny (dates de naixement i mort desconegudes)

Al *Grand Dictionnaire Universel du XIXè siècle* de Pierre Larousse aparegut entre 1863 i 1876 (els suplementos de 1878-1890) es diu que F. Martin Grostête de Tigny va ser un naturalista francès nascut a Orléans l'any 1736 i mort el 1799. Segons es pot llegir en aquest diccionari biogràfic, «després d'haver servit durant alguns anys, va succeir el seu pare com a tresorer de França. Durant el seu temps lliure es va interessar per la botànica i, després, gairebé exclusivament per l'entomologia; ajudat per la seva dona, que compartia els seus gustos, va formar una magnífica col·lecció d'insectes indígenes. Madame de Tigny, després d'haver posat en ordre aquesta col·lecció, va començar a escriure la *Histoire naturelle des insectes*, que fou publicada l'any 1802 en 10 volums. Aquesta obra, molt reconeguda i reeditada en diverses ocasions (1813 i 1828-1830), va aparèixer sota el nom de Tigny, i no pas amb el de la seva dona».

HISTOIRE NATURELLE

DES INSECTES,

Composée d'après RÉAUMUR, GEOFFROY, DEGER, ROESSEL, LINNÉE, FABRICIUS, et les meilleurs ouvrages qui ont paru sur cette partie;

Rédigée suivant la méthode d'OLIVIER;

Avec des notes, plusieurs observations nouvelles, et des figures dessinées d'après nature.

Par F. M. G. T. DE TIGNY, Membre de la Société d'Histoire naturelle de Paris.

TOME PREMIER.

DE L'IMPRIMERIE DE CRAPELET.

A PARIS,

Chez DETERVILLE, rue du Battoir, n° 16.

AN X.

El treball aparegué l'any 1802 (o any X del calendari republicà) i és singular i molt extens. Fou compost a partir de les obres anteriors de grans entomòlegs com Réaumur, Geoffroy, Degeer, Roesel, Linné o Fabricius. Estava molt ben documentada i il·lustrada profusament amb 110 làmines, i contenia un coneixement precís sobre quins havien estat els precedents històrics en la matèria.

En el Discurs Preliminar, escrit per Alexandre Brogniart¹, s'expliquen detalls de l'obra i s'accepta que el seu autor va ser Tigny, que va formar part de la *Société d'Histoire Naturelle* de Paris i havia mort tres anys abans que el treball hagués estat publicat. En el pròleg es pot llegir que «Réaumur² i les seves Memòries han estat el model d'estil i mina fecunda per la ciència i han impulsat el gust per l'estudi dels insectes, igual que Buffon havia dirigit els bons

esperits cap a la contemplació de la natura en general i de les observacions sobre els quadrúpedes i els ocells en particular. Des de llavors han aparegut nombroses obres que tracten de l'entomologia; és a dir, de la Història Natural dels Insectes.

»Escrites gairebé totes per homes de gran mèrit, unes ofereixen grans atractius per a qui és curiós i les altres només estan destinades als estudiosos i als savis. En mancava una altra que reunís aquestes dues característiques inseparables quan es vol aconseguir al mateix temps ser agradable i útil: presentar la història dels insectes en el seu conjunt.

»Que es reuneixin en un mateix espai de poca extensió, amb ordre i precisió, tots els fets particulars dels quals es compona; però que en siguin eliminades les recerques pesades, aquelles que massa sovint són excessivament minucioses, per les quals hom s'esforça a les coses amb més intensitat que les que realment mereixen i que, per servir-

¹ Alexandre Brongniart (1770-1847) va ser un químic, mineralogista i zoòleg francès que col·laborà amb Georges Cuvier en l'estudi de la geologia en la regió parisenca. És conegut per introduir una nova classificació de rèptils i per escriure diversos tractats sobre mineralogia i arts ceràmiques. Va fer extensos estudis sobre els trilobites i a ell es deuen les primeres contribucions en estratigrafia, conèixer l'antiguitat dels fòssils en funció del estrats on son trobats.

² René-Antoine Ferchault de Réaumur. *Mémoires pour servir a l'histoire des insectes* (1734-1742).

me de l'expressió d'un gran autor, fan ocupar una mosca en la ment del naturalista més que no pas allò que realment ocupa dins la Natura³.

»Tigny, erudit ple de zel, autor del llibre que publiquem, ha reunit totes les observacions de certa importància i que estan disperses en els escrits dels entomòlegs més famosos pel que fa a les formes, les metamorfosis, els hàbits i les costums dels insectes. També s'ha aprofitat dels seus treballs per dividir i classificar d'una manera simple i clara els animals massa petits que d'altra manera serien catalogats en grups separats, sense descuidar els fets particulars de les espècies útils o simplement curioses.

»En aquesta abundant i preciosa collita de materials que deixa des ser estranya a l'autor per l'art i atenció amb què l'ha preparat, el citat Tigny ha afegit el resultat de les seves llargues recerques i el fruit de les pròpies observacions. La mort se'l va endur abans que hagués pogut posar el darrer punt a la seva obra i és per això que Alexandre Brongniart, professor d'història natural a les escoles centrals de París, s'ha encarregat de fer el discurs preliminar i de les generalitats dels ordres, tasques que varen quedar pendents de fer».

La realitat, però, és que Tigny era un entomòleg reconegut i tenia una molt bona col·lecció d'insectes indígenes. Tanmateix, la figura de la seva dona, Madame de Tigny, pren aquí una gran rellevància, perquè va ser ella l'autora de l'obra.

Madame de Tigny ja havia publicat alguna obra sota el nom del seu marit⁴. Tenia un "Saló de Reunions" ben conegut i freqüentat per molts «bells esperits», entre els quals figuraven entomòlegs de la vàlua de Guillaume-Antoine-Olivier, Louis Bosc d'Antic, el baró Charles de Walckenaer, André-Marie-Constant Duméril o Pierre-André Latreille.

L'entomòleg Charles-Jean-Baptiste Amyot, en la necrològica feta a Audinet-Serville (*Annales de la Société Entomologique de France*, T. VI, pàg. 343-352, any 1858), ens fa saber que es tractava d'una «dona encantadora, una deessa de l'entomologia, l'autora d'obres molt conegudes que es llegeixen inclús avui en dia amb interès i que varen ser publicades sota el nom del seu marit».

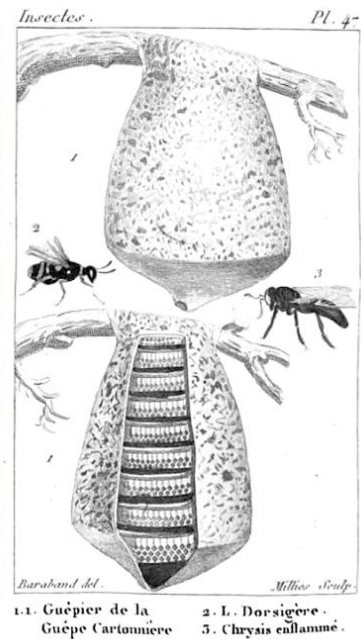
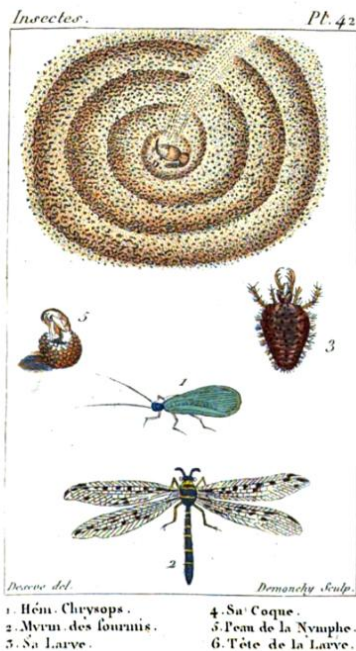
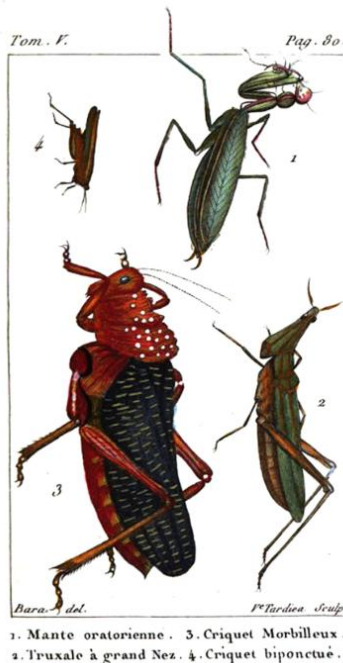
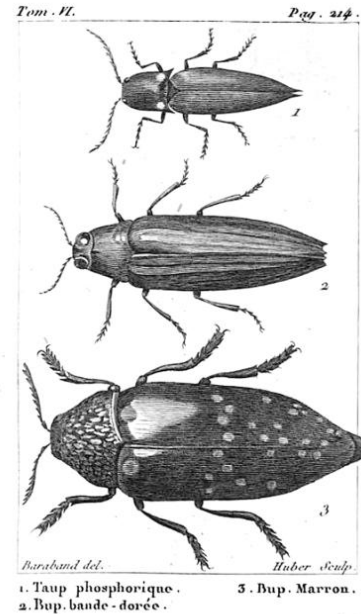
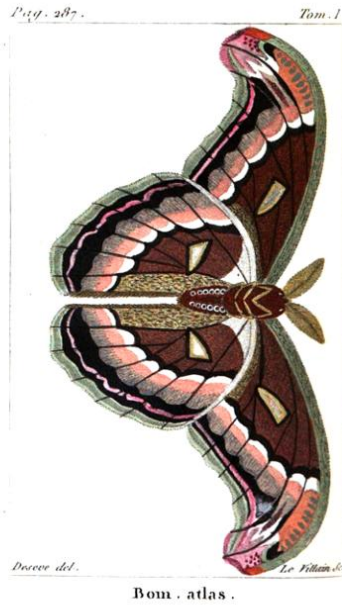
Madame de Tigny havia conegut Audinet-Serville quan ell només tenia quinze anys i treballava al magatzem de carbó propietat del seu marit, Martin Grostête de Tigny. Aquest negoci depenia directament del Ministeri de la Guerra on s'hi fabricaven «mitjans de combat i armes patriòtiques que havien de servir per defensar el territori». Aquest jove va veure la col·lecció d'insectes que tenia Madame de Tigny i tot seguit va començar a freqüentar el seu Saló. De seguida es va apassionar per aquesta matèria i va començar a caçar papallones amb Philogène-Auguste Duponchel i himenòpters amb Amédée-Louis-Michel Lepeletier, comte de Saint Fargeau⁵.

---

³ Curiosament, aquesta frase la va dir Georges-Louis Leclerc, comte de Buffon, que menyspreava el treball de Réaumur i que mai va escriure ni una sola línia sobre insectes: «Una mosca no hauria de tenir més importància en el cap d'un naturalista que la que té en el conjunt de la Natura». De fet, Buffon estava en contra de les "insectologies": és a dir, històries voluminoses sobre animals microscòpics.

⁴ *Table raisonné de chimie* de Fourcroy. Madame de Tigny tenia molt interès en l'astronomia i s'escrivia amb Joseph Lalande.

⁵ Jean-Guillaume-Audinet de Serville (1775-1858) va ser un entomòleg francès que escrigué diverses obres molt notables. Era fill d'un noble que havia estat secretari d'un príncep amb el qual havia fet fortuna. Tenia molt bones relacions amb la Cort francesa i fins i tot jugava amb la reina Maria Antonieta al tric-trac, un joc de taula: ell era un bon jugador i en donava lliçons. En els temps de la Revolució Francesa, va haver d'exiliar-se i perdé la major part dels seus diners, que els tenia invertits en deute pública. Per passar més desapercebut, va decidir eliminar la partícula "de" del seu patrónim, que el convertia en noble, i el va reemplaçar per un guió: aquesta va ser una encertada decisió ja que nombrosos

Làmines de l'obra de Tigny. L'edició de l'obra sortia d'impremta en blanc i negre. Després, el propietari de la mateixa decidia si es pintaven o no les làmines, feina que s'encarregava a un il·lustrador. Aquest les pintava de manera privada i artesanal: un cost afegit i molt car al preu inicial de la publicació.

La col·lecció d'insectes del matrimoni Tigny va ser feta de manera conjunta però de l'ordenació de la mateixa se'n va fer càrrec ella i, un cop feta, va escriure la *Histoire naturelle des insectes*, que continuava l'obra de Buffon, anomenades *Suites*⁶.

amics de la família varen ser empresonats i guillotinat. Fou en aquest moment quan el seu pare va aconseguir col·locar Jean-Guillaume en el magatzem de Monsieur de Tigny per tal que treballés allà.

Amyot va escriure que el jove era llest i destacava per tenir una memòria prodigiosa i, «inclús havent passat de l'edat jove, era capaç de recitar el poema *La Henriade* de Voltaire, de principi a fi sense canviar ni un sol mot, no importava en quin lloc del poema hagués començat».

⁶ Daubenton i Lacépède varen completar el treball inicial de Georges-Louis Leclerc, comte de Buffon, la *Histoire Naturelle, générale et particulière* (1749-1789). Posteriorment, però, va haver altres autors com

Martin Grostête de Tigny va morir tres anys abans de ser publicada l'obra, però la seva dona mantingué l'anonimat i deixà que el nom d'autor de la mateixa fos el del marit mort. De tota manera, és sabut que el nom de la veritable autora va circular entre els cercles naturalistes.

Ja s'ha comentat que Madame de Tigny havia publicat altres treballs de manera anònima, i probablement ho va fer seguint els preceptes de Madame d'Arconville⁷, qui feia aquest comentari sobre els llibres escrits per dones: «Si són dolents, se'ls xiula; si són bons simplement s'eliminen i tot el que en queda per a elles és el ridícul d'haver-se'n dit les autores».

Exemple d'un "Saló de Reunions". En aquest cas el de Mme. Geoffrin⁸ l'any 1755, durant la lectura de *L'Orphelin de la Chine*, tragèdia de Voltaire.

Obra d'Anicet Charles Gabriel Lemonnier, 1812 (Château de Malmaison).

Cuvier, Duméril, Poiret, Lesson o Geoffroy Saint-Hillarie, anomenats continuadors ("Suites"), que la varen millorar i ampliar, arribant en total als 44 volums i més de 1.000 làmines pintades.

⁷ Marie-Geneviève-Charlotte Thiroux d'Arconville (1720-1805), coneguda com la "dona de la ciència de la Il·lustració", era filla d'una família de grangers benestants. Als 14 anys es va casar amb Louis-Lazare Thiroux d'Arconville, conseller al Parlament de Paris. Tot i la seva passió per l'art, el teatre i l'òpera, va renunciar als espectacles, a la vida en societat i es va retirar per estudiar física, química, medicina, ciències naturals i història. Va publicar nombrosos treballs guardant l'anonimat en la majoria d'ells malgrat que en els seus escrits hi afegia detalls que la identifiquen com a autora. Diversos autors varen citar els seus treballs i inclús després de morir el seu nom apareix en els manuals de química mèdica i medicina legal fins la descoberta per Pasteur del rol dels microorganismes.

⁸ Marie-Thérèse Rodet (1699-1777), coneguda com a Madame Geoffrin, va ser l'organitzadora d'un famós saló literari a Paris a mitjan segle XVIII. El 1715, amb 16 anys, es va casar amb Monsieur Geoffrin, de 50 anys, propietari de les famoses foses de vidre Saint Gobain.

Des de 1730 va freqüentar el saló literari de Claudine-Alexandrine-Guérin, Madame de Tencin, mare soltera del gran matemàtic i enciclopedista Jean-le-Rond d'Alembert, que de jove havia estat monja però va penjar els hàbits ja que no tenia cap vocació; ella també havia escrit diverses obres amb pseudònim, algunes obtenint un notable èxit.

El 1740 va morir el marit de Madame Geoffrin, amb 84 anys, i és llavors quan ella funda el seu famós saló que competirà amb d'altres, com per exemple els de Madame du Deffand o Madame de Lespinasse, amb el fi d'atraure savis, polítics, militars, nobles, filòsofs o aristòcrates.